

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
Одеського державного екологічного університету
(10-19 квітня 2024 р.)**

**ОДЕСА
Одеський державний екологічний університет
2024**

Секція «АГРОМЕТЕОРОЛОГІЯ ТА АГРОЕКОЛОГІЯ»

Подоліук Д.В., ст. гр. МКА-21

Науковий керівник: Костюкевич Т.К, канд. геогр. наук, ст. викладач
Кафедра агрометеорології та агроекології

ДИНАМІКА ВРОЖАЙНОСТІ НАСІННЯ СОНЯШНИКУ В ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Соняшник є третьою за величиною серед виробництва олійних культур у світі, із загальною часткою майже 10%. Результати світового виробництва соняшнику у 2021/22 МР показали рекордні результати за весь час — 57,2 млн т. Також, як і для світу, виробництво соняшнику стало абсолютним рекордом для України — 17,5 млн т або 31% від світового об'єму [1].

Соняшник є основною олійною культурою у нашій країні. Насіння сучасних високо олійних сортів містить 50-55% олії. Її використовують переважно в їжу, для виготовлення рибних та овочевих консервів, у хлібопекарській і кондитерській промисловості. Соняшникова макуха і шрот, які одержують при переробці насіння на олію, є цінним концентрованим кормом для худоби. Лузгу насіння використовують для виробництва етилового спирту, кормових дріжджів та фурфуролу, який застосовують у виробництві лаків і пластичних мас [2].

Саме підвищення врожайності є основним ресурсом для збільшення виробництва соняшнику в Україні. Про це можна впевнено говорити, оскільки в провідних європейських країнах сьогодні соняшник має врожайність на рівні 26-30 ц/га. Це, перш за все, такі країни, як Китай, Туреччина та Сербія. В Україні багато господарств одержують урожай насіння соняшника також 30 ц/га, навіть й вище.

Станом на 2022 рік лідерами за обсягом виробництва соняшнику в Україні є Кіровоградська, Полтавська та Дніпропетровська області. Значимість соняшнику в світовому агробізнесі зумовлює неминучість подальшого зростання валового збору. Точно так же, як і в разі пшениці, роль України на ринку насіння соняшнику буде зростати, оскільки можливість підвищення врожайності соняшнику у нас висока. Врожайність соняшнику, хоч й незначно, але росте рок від року. В першу чергу це пов'язано з застосуванням нових сортів та підвищенням рівня агротехніки, а по-друге – це зростання попиту до цієї культури на світовому ринку. Площа під посівами соняшнику з 2000 року (2841,6 тис. га) до 2021 (6665,1 тис. га) року виросла майже в двічі. У 2022 році площі під соняшником значно знизилась, знизилась також й врожайність у порівнянні з 2021 роком [3].

В роботі проведено аналіз динаміки врожайності соняшника за період з 2000-2022 рр. за даними Державної статистичної служби України для території Черкаської області [3]. За допомогою методу гармонійних зважувань нами була визначена тенденція врожайності, досліджувалися ряди врожайності. Також були визначення відхилення розрахункових значень тренду від фактичних, проведена оцінка правильності вибору виду тренда та перевірка гіпотези про те, що випадкова компонента являє собою стаціонарний випадковий процес.

У період з 2000-2022 рр. врожайність кукурудзи в Черкаській області не була стабільною. Найнижча врожайність відмічається у 2001 році – 9,3 ц/га, а найбільша врожайність була досягнута в 2019 році – 33,5 ц/га. Середня врожайність за досліджений період становить 21,2 ц/га. Побудована лінія тренда вказує на збільшення врожайності за досліджений період у середньому у 2 рази.

Для виявлення в чистому виді впливу погодних умов окремих років на формування врожаю насіння соняшника у Черкаській області, розглянемо відхилення фактичних урожаїв від ліній тренду. За досліджений період у 2019 році спостерігалось найбільше від'ємне відхилення – (-5,47), найбільший приріст врожаю спостерігався у 2013 році – 4,59. Найменше від'ємне відхилення спостерігалось у 2009 році і становило – 0,05, і найменший приріст врожаю у 2015 році визначалося 0,28.

За досліджений період у 23 роках спостерігалися збільшення врожаю за рахунок сприятливих погодних умов, в останні роки погодні умови негативно вплинули на приріст врожайності.

У Черкаській області вирощування соняшника на насіння є доцільним за умов підвищення рівня агротехніки.

Список використаної літератури

1. Костюкевич Т.К., Данілова Н.В., Колосовська В.В., Корень В.В. Сучасний стан та перспективи виробництва основних олійних культур в Україні. Creative approaches in modern scientific and practical activities : collective monograph. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2023. P. 9-15. URL: <http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/11740>
2. Костюкевич Т.К., Колосовська В.В. Дослідження екологічних норм вирощування соняшнику в Лісостепу України. Modern scientific strategies of development : collective monograph. Sherman Oaks, California: GS Publishing Services, 2022. P. 15-20. URI: <http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/10587>
3. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.